

DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**KAMU EMEKÇİLERİNİN ÖRGÜTLENME SÜRECİ VE KESK***Siyami ERDEM**

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kamu emekçilerinin örgütlenmesi ve sendikalaşması işçilerden sonra başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı döneminde nitelikli insan gücünün bir bölümünün kaybedilmesi, Ermeni ve Rumların ülkeden ayrılmasıyla birlikte nitelikli işgücüne duyulan ihtiyacı artırmıştır. Bu ihtiyaç beraberinde nitelikli işgücüne sahip olanlara maddi ve manevi ayrıcalık tanınmasına da yolaçmıştır. Adı geçen dönemde memurlar klüpleri, yardım sandıkları ve kooperatifler gibi oluşumlarla kendilerini diğer emekçilerden ayırmışlardır. Başta ücret, izinler, iş güvencesi, sosyal güvenlik olmak üzere çalışma koşulları itibarıyla ayrıcalıklı bir konumda ve önemli bir sosyal statüde olmuşlardır. Örneğin 1931 yılında faal nüfus içindeki oranları yüzde 1.2 iken, milli gelirden aldıkları pay yüzde 7.1'dir. Yine İkinci Dünya Savaşı yıllarında karaborsada bulunan kimi mallar "memurlara" düşük fiyatla verilmekte ve dağıtılmaktaydı.

Dönemin koşulları nedeniyle nitelikli ve az bulunan emek kesimini oluşturan kamu emekçileri örgütlenme ihtiyacı duymamışlar ve bu nedenle siyasal iktidarların yanında yer almışlardır. Diğer yandan devletin ideolojik, siyasal, örgütsel olarak yeniden yapılanma, kurumlaşma süreçlerinde kamu emekçilerine duyulan ihtiyacın da bu ayrıcalıkta önemli bir payı olmuştur. 1950 öncesi bu ayrıcalığın da etkisiyle kendini diğer emekçi kesimlerden ayırmışlar, dönem dönem onların hedefi haline gelmişlerdir.

Ülkemizde kamu emekçileri öncelikle tüketim kooperatifleri ve memur dernekleri kurmuşlardır. İlk memur sendikası, 1908 yılında II. Meşruiyetin ilanından

sonra birden yaygınlaşan sendikalaşma ve grev hareketleri döneminde olmuştur. 1926 yılında kabul edilen 788 Sayılı Memurun Muhakematı Hakkındaki Kanun'da veya başka bir yasa ve hukuksal düzenlemede "memurların" sendikalaşmasını yasaklayan bir hüküm olmamasına karşın, her hangi bir sendikal örgütlülük yaratılmamıştır. Cumhuriyet döneminin tanıdığı ayrıcalıklı durum ve olanaklar nedeniyle 1950'lere kadar "memurlar" devletle özdeşleşmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk ve 50'li yıllara kadar bilinen tek grevi 1925 yılında maaşların artırılması talebiyle gerçekleşmiştir. Samsun, Adana ve Trabzon telgraf memurlarının gerçekleştirdiği bu grev sonrasında İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmalar olmuş; Samsun'dan 5 ve Trabzon'dan 1 telgrafçı cezalandırılmıştır.

Özellikle 1950'den sonra memurlar bu ayrıcalıklı konumlarını giderek yitirmeye başlamışlardır. Bunda, nitelikli işgücü sayısının artması, ekonomik gücü elinde bulunduran burjuvazinin siyasal iktidar üzerindeki egemenliğinin artması önemli bir faktör olmuştur. Demokrat Parti döneminde genel olarak "memurların" toplumsal itibarı ve reel gelirleri gerilemiştir. Ancak teknik işgücüne gereksinimin artıyor olması, DP iktidarının teknik personele bazı ayrıcalıklar tanımayı sürdürmesine ve hatta bir kararname çıkarmasına yolaçmıştır.

Ancak 70'li yıllarda bu statüde ortadan kalkmış ve hatta kamuda çalışan işçilerin gerçek gelirleri memurların gerçek gelirlerini aşmıştır. Bu dönemde kamu emekçilerinin sendikalaşmasını geciktiren en önemli neden kendilerine tanınan ayrıcalıklar olmuştur.

"Memur" adı altında istihdam edilen kamu emekçileri 1960'lara kadar cemiyet, birlik ve dernek şeklinde örgütlenmişlerdir. 61 Anayasası'nın tanıdığı örgütlenme hakkı çerçevesinde 1965 yılında çıkartılan yasa, kamu

* KESK Eski Genel Başkanı

emekçilerinin sadece örgütlenme hakkını tanımış, toplu sözleşme ve grev hakkı tanımamıştır. Sendikaların üyeleri adına çeşitli konularda görüş bildireceği belirtilmiştir. Kanun sonrasında 658 sendika kurulmuş ve kamu emekçilerinin yarıya yakını bu sendikalara üye olmuştur. Bu dönemde eğitim emekçilerinin örgütlendiği Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), önemli bir mücadele deneyimini günümüze taşımıştır.

12 Mart 1971 darbesi sonrasında kamu emekçilerinin sendikal örgütlenmesi yasaklanmış ve mevcut sendikalar kapatılmıştır. Bunun üzerine kamu emekçileri çeşitli dernekler bünyesinde örgütlenmelerini devam ettirmişlerdir. 12 Eylül askeri darbesi öncesi TÖB-DER, TUS-DER, TÜM-DER gibi dernek çatıları altında çalışmalarını yürüten kamu emekçileri, o dönemlerde demokrasi mücadelesi içinde aktif olarak yer almışlar ve toplumsal muhalefetin önemli dinamiklerinden biri olmuşlardır.

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile toplumun diğer emekçi ve sistemin muhalif kesimleri gibi kamu emekçileri de ekonomik, sosyal ve siyasal hak kayıplarına uğratılmış, onbinlerce kamu emekçisi ekonomik ve demokratik mücadele içinde yer aldığı için adli ve idari takibata, gözaltı, tutuklanma, idari ceza, sürgün gibi zora, şiddete ve sindirmeye dayalı örgütsüzleştirme politikalarına maruz kalmışlardır.

1985 yılında bilim insanlarının kamu emekçilerinin sendikal örgütlenmelerinin ve sendika kurmalarının önünde Anayasal bir engel olmadığı, Uluslararası Sözleşmelerin ve 1982 Anayasası'nın 90. maddesinin kamu emekçilerine sendikal örgütlenme hakkı tanıdığı yönünde yapılan yorumlar ve açıklamalar kamu emekçilerinde yankısını bulmuştur. 1980 sonlarında kamu emekçileri bir taraftan yaratmış olduğu derneklerle sendikal örgütlenme faaliyetlerini yürütürken, diğer taraftan da eylem ve güç birlikleri oluşturarak kendi ekonomik ve sosyal haklarına sahip çıkma temelinde eylemli bir sürece girmişlerdir.

Bu süreçte EĞİT-DER fahri üyelik kampanyasıyla sendikal örgütlenmeyi hedef almıştır. Kamu emekçileri 1987 yılından itibaren sendikalaşmayı tartışmaya başlamışlardır. Bu nedenle Sendika Yürütme Komisyonları (SYK) oluşturulmuştur. Bu dönemde telgraf çekme eylemleri, yemek boykotları, kitlesel basın açıklamaları ve salon toplantıları gibi etkinliklerde devam etmiştir. Kamu emekçilerinin sınıfsal konumunun tartışıldığı, nasıl bir sendika sorununun yanıtlanmaya çalışıldığı süreçte, genel yönelim işkolu esasına dayalı bir örgütlenme modeli, toplu sözleşme ve grevli bir sendika hakkı doğrultusunda olmuştur.

1987-1990 yılları arasında geleneksel "memur" kültürünü aşmayı hedefleyen çalışmalarla birlikte 12 Eylül'ün yasaklar psikolojisi kırılmaya çalışılmıştır. Sendikal faaliyetlerin merkezileşmesi ve güçbirliği oluşturulması amacıyla Kamu Çalışanları Platformu (KÇP) oluşturulmuştur.

İlk olarak 28 Mayıs 1990 yılında eğitim emekçileri EĞİTİM-İŞ (Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Sendikası) kurulmuştur. Ardından EĞİT-SEN (Eğitim, Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası) ve TÜM BEL-SEN (Tüm Belediye Memurları Sendikası)den başlayarak çok sayıda sendika kitlesel başvurularla kurulmaya başlanmıştır. İşçilerin 89 Bahar eylemleri bu süreci hızlandıran faktörlerden biri olmuştur.

Sendikal örgütlenme ve mücadele geleneği olmayan kamu emekçilerinin bu yeni dönemde önlerine koydukları sendikal örgütlenmeler işkolu temelinde olmaması, devletin örgütlenmesine paralellik taşımıştır. Meslek ve işyeri biçiminde ortaya çıkan ve ilk örgütlenmede aynı işkolunda ayrı ayrı örgütlenen sendikalar 1993 yılından itibaren işkollarının netleşmeye başlaması ile birlikte birleşerek işkollarında tek bir sendikada örgütlenme sürecine girmiştir.

1990-91 yılları sendikaların kurulmasına ve baskıların artmasına tanıklık etmiştir. Kurulan sendikaların tümü hakkında kapatma davaları açılmış, bazı yöneticiler geçici sürelerle görevden uzaklaştırılmış ve sendikalar mühürlenmeye başlamıştır. Mühürler sökülümüş, hukuksal girişimler sürmüştü ve fiili-meşru mücadele devam etmiştir.

Sendikaların kurulmasının ardından 1990 tarihinde 7 sendika Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu (KÇSP)'nu oluşturmuşlardır. 1991 yılında yapılan genel seçimlerde bütün siyasi partiler, "kamu çalışanlarına sendika kurma hakkı tanıyacaklarını" ifade etmişlerdir. Seçim sonrasında kurulan SHP-DYP Koalisyon Hükümeti programında, kamu çalışanlarının sendika kurabileceklerine dair gerekli yasal düzenlemelerin yapılacağı vaat edilmiştir. Bu dönemde kamu emekçileri sendikalarıyla işçi sendikaları arasında ilişkilerin derinleşmemesi, ayrı bir sendika yasası talebine neden olmuştur. Bu süreç yaşanırken, 26 Ocak 1991 tarihinde 12 Eylül sonrası ilk mitingi "Kamu Çalışanları Sendikal Haklar Mitingi" adıyla İstanbul'da düzenlenmiştir. Aynı yılın Şubat ayında İçişleri Bakanlığında Valiliklere gönderilen yazıyla kamu emekçilerinin sendika kurma girişimlerinin "mevzuata" aykırı olduğu bildirilmiştir. Valilikler, sendikaların kuruluş bildirimlerini kabul etmemeye başlamışlar, kurulu sendikaların kapatılması istemiyle davalar açılmaya başlanmıştır. Kuruluş bildirimleri PTT aracılığıyla yapılmaya başlanmış ve davalar da sendikalar lehine sonuçlanmıştır. EĞİTİM-İŞ Sendikası'nın İçişleri Bakanlığı'nın ilgili genelgesinin iptaline ilişkin dava 1992 yılında kabul edilmiş ve önemli bir hukuksal başarı elde edilmiştir.

Koalisyon Hükümetinin gerekli adımları atmaması üzerine, sendikalar "taraf kabul edilme ve toplu sözleşme masasına oturma" talebiyle 15 Haziran 1991 yılında çeşitli illerden 1 haftalık Ankara yürüyüşü gerçekleştirmişler ve 22 Haziran tarihinde Çalışma Bakanlığı önünde 20 bin kişiyle eylem gerçekleştirmişlerdir. Yine aynı taleple 15 Temmuz 1992'de ilk iş bırakma eylemi gerçekleştirilmiş ve kamuoyundan önemli bir destek sağlanmıştır. 1992 yılının son aylarında kamu emekçilerinin sendikal

hareketinin meşruluğunu pekiştirecek hukuksal kazanımlar elde edilmiştir. Sendikalar mahkeme kararlarıyla genel kurullarını gerçekleştirmişler., 2911 ve 657 sayılı yasaları ihlal etme gerekçesiyle açılmış davalar beraat kararlarıyla sonuçlanmıştır. Otuz yıldan beri askıda tutulan 87 ve 151 sayılı ILO sözleşmeleri TBMM’de onaylanmıştır.

21 Aralık 1992 tarihinde ise baskıların son bulması ve taraf kabul edilme talebiyle çeşitli illerde kitlesel basın açıklamaları gerçekleştirilmiştir. Ankara’da 20 bin kamu çalışanı taleplerini içeren sloganlarla Başbakanlığa yürümüştür. Sendika yöneticilerinden oluşan bir heyet Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü ve Çalışma Bakanı Mehmet Moğoltay ile görüşmüşlerdir. Moğoltay, “konunun uzmanlarından oluşan bir komisyonun sendikalarla ilgili yasa üzerinde çalıştığını ve bu komisyonun çalışmalarına katılmak üzere sendikalardan resmen temsilci isteyecekleri”ni belirtmesi üzerine eylem sona ermiştir. 1992 yılı, ILO sözleşmelerinin uygulanması, sendikaların taraf kabul edilmesi ve baskıların son bulması talebiyle bir dizi eylemle geçmiştir.

1993 Haziran’ında Başbakan Vekili Erdal İnönü imzasıyla yayınlanan genelge ile yetkililerden “Kamu Görevlilerinin sendika kurma, sendikalara üye olma ve sendikal etkinliklerde bulunmalarının engellenmemesi” istenmiştir. Bu genelge kamu emekçileri açısından dayanak olarak kullanılabilir bir araç niteliği taşımıştır.

Kamu emekçileri bu süreçte, sendikal hak ve özgürlükler mücadelesiyle birlikte ülkenin temel sorunlarında, olaylarında, demokratikleşme mücadelesinde örgütlü gücünü açığa çıkartmıştır. 2 Temmuz “Sivas Katliamı” protestoları bunun somut örneği olmuştur.

1993 yılında, tek yanlı ücret dayatmalarına, baskılara karşı sendikal hak ve özgürlükler talebiyle telgraf çekme, iş bırakma, yemek boykotu, mitingler gibi çok sayıda eylem gerçekleştirilmiştir. “Sivil itaatsizlik” olarak anılan sakal bırakma ve kılık kıyafet yönetmeliklerine uymama eylemleri, “psikolojik rahatsızlık” gerekçesiyle toplu vizite eylemleri kamuoyunun gündemine yerleşmiştir. Eylemlerde, hükümetin gündeminde olan toplu sözleşme ve grev hakkı içermeyen yasa tasarısı da protesto edilmiştir.

Kamu çalışanları emekçilerinin, grev ve toplu sözleşme hakkını içermeyen sendika yasa tasarısını ve ücretlere yapılan düşük yüzdelik zamları protesto etmek için 13 Ocak 1994’te gerçekleştirdiği eyleme, Ankara ve Malatya’da polis “şiddet” kullanarak müdahale etmiştir. Kamuoyunun yoğun tepkisi nedeniyle de hükümet ücretlere yüzde 5 ek zam vermek zorunda kalmıştır. Kamu emekçileri sendikaları, 1 milyon imza toplayarak yasa tasarısının toplu sözleşme ve grev hakkını içermesini talep etmişlerdir.

Hükümetin vaatlerini yerine getirmemesi ve 5 Nisan kararlarının açıklanması üzerine 25 Mayıs 1994 tarihinde 22 sendika başkanı Ankara Güven Park’ta açlık grevine

başlamıştır. 28 Mayıs gecesi 22 sendika başkanı ve 54 kamu emekçisi gözaltına alınmış, bunun üzerine aynı gün sendika genel sekreterleri açlık grevine başlamışlardır. 28 Mayıs’ta Türkiye genelinden Ankara’ya 30 bini aşkın kamu çalışanı gelmiş ve Başbakanlığa yürümüştür. Yapılan görüşmelerde, dönemin Başbakan Yardımcısı Murat Karayalçın, kamu çalışanlarına sendika hakkını tanıyan yasal düzenlemelerin yapılmaması durumunda hükümetten çekileceklerini açıklamıştır.

5 Nisan Kararlarının açıklanmasından sonra TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ, KÇSP, Demokratik Kitle Örgütleri ve Meslek Odalarının birlikte hareket etme girişimleri devam etmiştir. Bu girişimlerle oluşan Demokrasi Platformu 20 Temmuz 1994’te iş bırakma ve kitlesel basın açıklamaları gerçekleştirmiştir.

Sendikalaşma sürecinde yaşanan sorunlara ve geleceğe dönük çözüm üretme amacıyla 1994 yılında 6 ilde bölgesel kurultaylar düzenlenmesinin ardından “20 Aralık İş Bırakma Eylemi” gerçekleştirilmiştir. Kamu emekçileri hizmet üretiminden gelen güçlerini ilk kez bu kadar yaygın ve geniş biçimde kullanmışlardır. 350 bin üyeye sahip KÇSKK (Kamu çalışanları Sendikaları Konfederasyonu) 1 milyonu aşkın kamu emekçisini harekete geçirebilmiştir. Özellikle metropol illerde hizmet üretimi tamamen durmuştur. Kamu emekçilerinin yükselen mücadelesi karşısında siyasi iktidar yine bildik baskı ve cezalandırma politikalarını devreye sokmuş; 30 bini aşkın kamu emekçisi değişik cezalara çarptırılmıştır.

Kamu emekçilerine yönelik sürgün, soruşturma ve cezalandırmalara karşı, KÇSKK, 1 Mart 1995 tarihinde iktidarın tüm baskı ve yasaklarına rağmen, 1 günlük iş bırakma eylemi gerçekleştirmiştir.

KÇSKK (Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu) Kararıyla, baskı ve sürgünlerin durdurulması, siyasi iktidarın yargı üzerindeki baskılarının kalkması, meclise sunulan grev ve toplu sözleşme hakkı içermeyen anayasa değişikliği maddesinin geri alınması ve grevli-toplu sözleşmeli sendika hakkının anayasal güvenceye kavuşturulması talepleriyle 15 Haziran günü sendika genel başkanları Ankara Güvenpark’ta oturma eylemi başlatmışlardır. 16-17 Haziran’da 150 bin kamu emekçisi, geceli gündüzlü iki gün oturma eylemi gerçekleştirmiştir. Sadece Ankara’da değil, başta İstanbul olmak üzere bütün illerde geceli gündüzlü oturma eylemi gerçekleştirilmiştir. Eylem sadece Türkiye’de değil uluslar arası kamuoyunda da geniş yankı yaratmıştır. Bu eylem sonrasında Anayasa’da yapılan değişikliklerle kamu emekçilerinin örgütlenme ve üyeler adına toplu görüşme yapma hakkı kabul edilmiştir. Ancak nihai-kararı devlete bırakan toplu görüşme hakkını protesto eden kamu emekçileri 19-20 Haziran’da ülke genelinde iş bırakmışlardır.

Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu (KÇSP) ve EŞGÜDÜM platformu 1994 Nisan’ında bir araya gelerek,

konfederal bir yapılanmanın kurulması konusunda görüş birliğine varmışlardır. Ortak komisyonlar oluşturulmuş ve 9 Temmuz 1994'te komisyonların adı Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu (KÇSKK) olarak kararlaştırılmıştır. Eğilimleri belirleme amacıyla Kasım 1994 tarihlerinde 4 bölgede ve Şubat 1995 tarihinde Ankara'da merkezi bir kurultay düzenlenmiştir. 11-12 Kasım 1995 tarihlerinde 28 sendikadan 500 delegenin katılımı ile Ankara'da "Konfederasyonlaşma Tüzük ve Kuruluş Kurultayı" yapılmıştır. Kurultayda kabul edilen tüzük ile 8 Aralık 1995 tarihinde kuruluş dilekçesi kitlesel ve coşkulu bir biçimde İstanbul Valiliği'ne verilerek Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) kurulmuştur. İlk olağan genel kurulunu 16-17-18 Ağustos 1996 tarihlerinde gerçekleştirmiştir. Genel Kurul'da ICFTU (Uluslar arası Hür Sendikalar Konfederasyonu) ve ETUC (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu)'a üyelik kararı alınmıştır.

Yaşanan krizin ve parlamentonun tıkanıklığının tetiklediği bir konjonktürde erken seçim atmosferine girilmiştir. KESK'in kuruluş için Valiliğe başvuru tarihi seçim süreci içinde olmuştur. KESK, ekonomik, siyasi ve sosyal sorunları teşhir ederek, barış, demokrasi ve özgürlük ekseninde bir faaliyet yürütmeye yönelimine girmiştir.

Bu süreçte tartışma platformları, paneller, basın açıklamaları, siyasi parti ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Aynı tarihlerde 16 ilde "Barış, Demokrasi, Sendikal Hak ve Özgürlükler" mitingleri yapılmış ve bu mitingler 18 Nisan 1996 iş bırakma eyleminin de hazırlayıcısı olmuştur. Hükümetin KESK'le görüşmekten kaçınması ve talepleri görmezden gelmesi üzerine 18 Nisan'da 1 günlük iş bırakma eylemi gerçekleştirilmiştir. Eylem hazırlıkları büyük bir baskıyla karşılaşmış ve hatta eylemi yasaklayan Başbakanlık genelgesi bile çıkarılmıştır. Eylem sonrasında sürgün ve soruşturmalar hız kazanmıştır. Başbakan hakkında "Anayasa'nın ilgili maddelerini ve uluslararası yasaları ihlal ettiği, görevini kötüye kullandığı" gerekçesi ile 24 Mayıs 1996 tarihinde suç duyurusunda bulunulmuştur. Bu süreçte sendika kapatmalara, baskılara, sürgün ve soruşturmalara karşı yoğun bir hukuk savaşıyla birlikte eylemler de devam etmiştir.

8 Haziran 1996'da HABITAT II'nin İstanbul'da yapılması KESK, kamu çalışanlarının sendikal hak ve özgürlükleri üzerindeki baskıları uluslar arası platforma taşımak amacıyla 8 Haziran'da İstanbul Galatasaray Lisesi önünde oturma eylemi kararı almıştır. Ancak polis, Taksim ve İstiklal Caddesini abluka altına alarak, eyleme gelen büyük kitleye şiddet kullanarak müdahale etmiş ve 2000 civarında kamu emekçisi gözaltına alınmıştır.

Kamu çalışanları sendikaları, 1997 bütçesine karşı yapabilecekleri eylemleri tartışırken "Susurluk Kazası" gündeme düşmüştür. KESK "Demokratik Devlet, Halkçı Bütçe" adı altında "Ankara'ya Yürüyüş" kararı almış; TÜRK-İŞ'e bağlı bazı işçi sendikaları, meslek odaları, siyasi partilerin katılımıyla 14 Aralık 1996'da 70 bin kişilik Kızılay mitingine eylem sona ermiştir. KESK, "Sürekli Aydınlik İçin

1 Dakika Karanlık" eyleminin önemli dinamiklerinden biri olarak bütün illerde akşamları alanlara çıkmıştır. 13 Nisan 1997 tarihinde yine çetelere karşı Ankara mitingi, 14-15 Haziran 1997 tarihlerinde "Özgür Emek Demokratik Türkiye" mitingleri düzenlenmiştir.

Siyasi iktidarın tek yanlı ücret artışlarına karşı "taraf" olma talebiyle 1997 yılında da oturma eylemleri, kitlesel basın açıklamaları, iş bırakma eylemi gerçekleştirilmiştir.

Toplu sözleşme ve grev hakkı içermeyen, örgütlenmeye bir dizi yasak ve sınırlama getiren yasa tasarısının hükümetin gündemine gelmesiyle birlikte eylemler de başlamıştır. 22 Ocak 1998 yılında "Sahte Sendika Yasasına Karşı Ankara Yürüyüşü" gerçekleştirilmiş; 24 Ocak tarihinde ise Türk-İş ve DİSK'in de katılımıyla Ankara mitingi yapılmıştır. Kitlesel basın açıklamaları, oturma ve faks eylemleri de olanca hızıyla sürmüştür.

Kamu emekçileri mücadele tarihinde önemli bir dönüm noktası da "4 Mart Direnişi" dir. Sahte Sendika Yasası olarak adlandırılan yasanın Meclis Genel Kurulu'nda görüşüleceği bilgisi üzerine "Acil Eylem Çağrısı" yapılmıştır. Kamu emekçilerinin 4 Mart tarihinde üretimden gelen gücünü kullanarak en kitlesel biçimde 4 Mart'ta Ankara'ya gelmesi kararlaştırılmıştır. Polisin coplu ve gaz bombalı saldırısına rağmen, oldukça kararlı bir kitle Kızılay Meydanı'nda önemli bir direniş sergilemiştir. Polisin saldırısı ülkemizde ve dünya kamuoyunda kınanmıştır. 4 Mart eylemi, toplu sözleşme ve grev hakkı içermeyen yasanın geri çekilmesini sağlamıştır. Eylemler değişik biçimlerde Mart ayı boyunca devam etmiştir.

Toplu sözleşmeli, grevli sendikal hak ve özgürlükler talebi yükselirken, düşük ücretlere, sürgünlere karşı eylemler olanca hızıyla sürmüştür. Toplumu saran ırkçılık ve şovenizm dalgasına karşı KESK, 12-13 Aralık 1998'de ırkçılığa ve şovenizme karşı mitingler gerçekleştirmiştir. Çok kimlikli, çok kültürlü bir toplumsal modelin savunulmasında, Kürt Sorunu'nun demokratik çözümünde tutum alan KESK'in bu çizgisi, demokratik açılımlara duyulan ihtiyacın daha da açığa çıktığı bu süreçte oldukça anlamlı olmuş, KESK'in bu bakışı her gün daha da doğrulanmıştır.

Seçimler öncesine rastlayan 13 Şubat 1999 tarihli "Ekonomik ve Demokratik Haklar" mitinginde, Emek Şartnamesi açıklanarak, emekçilerin seçimlere yönelik talepleri ifade edilmiştir. Ancak gerek ekonomik çöküntü gerekse mevcut siyasi partilere duyulan güvensizlik ve ırkçı-şoven atmosfer 18 Nisan seçim sonuçlarında etkili olmuştur.

Emekçilerin ortak ve birleşik mücadelesi çizgisini benimseyen KESK, ortak platformların oluşturulmasında da zorlayıcı olmuştur. 14 Temmuz 1999 tarihinde Emek Platformu oluşturulmuştur. Aynı tarihlerde "Mezarda Emeklilik" olarak tanımlanan sosyal güvenlik sisteminin tasfiyesi çalışmaları hız kazanmıştır. Tasarıya karşı grevlerce ardıcıl eylemler geliştirilmiş ve mücadele sürecinin doruğu

24 Temmuz'da onbinlerin katıldığı ortak Ankara mitingi gerçekleştirilmiştir. Ancak siyasi iktidar 17 Ağustos depreminin yarattığı atmosferden yararlanarak, bir gecede bu tasarımı yasalastırmıştır.

1999 yılı da bütçeye ve düşük ücretlere karşı mitinglerle, kitlesel basın açıklamalarıyla, bordro yakma eylemleriyle geçmiştir.

IMF güdümlü yeni sağ politikaların yarattığı işsizlik, yoksulluk ve yolsuzluklarla çalkalanan ülkemizde bütçeler de IMF talimatlarıyla hazırlanıyordu. Eğitim, sağlık, yatırım ve kamu emekçilerine ayrılan payların sürekli düşmesine tepki veren KESK, 'IMF'den Sermayeden Yana değil Emekçiden Halktan Yana Bütçe' talebiyle 7 Kasım 2000 tarihinde Ankara Yürüyüşü başlatmıştır. 9-10 Kasım tarihlerinde Ankara-Güvenpark'ta binlerce Ankaralının ve tüm kuruluşların ziyaretiyle gerçekleşen oturma eyleminin ardından 11 Kasım'da 90 bin kamu emekçisinin direniş ve iş bırakma iradesinin somutlaştığı Ankara mitingi gerçekleştirilmiştir.

Emek Platformu, başta bütçe olmak üzere emekçilerin talepleri için 1 Aralık 2000 tarihinde "üretimden gelen gücün kullanılması" kararını almıştır. KESK'in aktif olarak yerini aldığı eylemle, 500 bin emekçi alanlara çıkmış; 1 milyon emekçi iş bırakmıştır. Hükümet, eylemlerin öznesi ve sürükleyicisi konumundaki kamu emekçilerini cezalandırma yolunu seçerek; onbinlerce sürgün, soruşturma ve ceza yağdırmış, binlercesine adli soruşturma açılmış, davalar halen devam etmektedir.

IMF politikalarının yarattığı krizle birlikte 2001 yılında da eylemler gerçekleştirilmiştir. Ekonomik koşullar, Emek Platformu'nun 14 Nisan 2001 tarihli "Yolsuzluğa ve Yoksulluğa Hayır" mitinglerinin de içeriğini belirlemiştir.

Yeniden yapılandırma politikalarının bir parçası da kamusal alandaki sendikaların denetim altına alınması hedefi olmuştur. 2001 yılında yeniden gündeme gelen toplu sözleşme ve grev hakkı içermeyen yasayla birlikte eylemler de başlamıştır. Bu dönemde de oturma eylemleri, kitlesel basın açıklamaları, faks eylemleri yapılmış; "Toplu sözleşmeli, grevli, özgürlükçü ve demokratik bir yasa istiyoruz" talebiyle 5 günlük Ankara Yürüyüşü gerçekleştirilmiş, 26 Mayıs'ta Ankara mitingi yapılmıştır. 7 Haziran'da üretimden gelen gücünü kullanan kamu emekçilerine Ankara ve Mersin'de saldırılmıştır. Özellikle Ankara'da polis gaz bombası ve cop kullanmıştır.

Yasa gerek ekonomik ve siyasi konjonktür nedeniyle, gerek MHP ve güdümlü sendikaların çabalarıyla gerekse de sürece bakış zaafiyetleri, eylem sürecinde kitleleri özne yapabilecek pratiğin örülmemesi ve algılanmaması nedeniyle TBMM'den çıkmıştır. Şüphesiz ki bu yasanın çıkması demokrasi sürecimiz ve hak alma adımlarımız açısından bir geriye düşüştür. Bu yasayı böyle değerlendirebilirsek yeni bir çıkışın fikri dayanağı da kuvvetlendirilebilir. Tersine bir algılama, sosyal statü, kariyerizm, konformizm ve bürokrasiyi geliştirir ki bu KESK'i

KESK olmaktan çıkarır, giderek sermayenin küresel projesinin sivil toplum ayağına dönüştürür.

KESK'in eğitim, örgütlenme ve mücadele üçgenini büyük bir bütünsellik ve iç tutarlılıkla yaşama geçiren temel bakış, emek-sermaye çelişkesinin ortaya çıkardığı sonuçları rejimin karakteristik özellikleriyle bütünlüklü değerlendirmesidir. Darbelerin getirdiği anti-demokratik rejim ve otoriter, militarist, monolitik devlet yapısı kamu çalışanlarını kapıkulu görmüş, erk paylaşımını reddetmiştir. Bu nedenle kamusal yaşamda toplu sözleşme ve grev, rejimin demokratikleşmesinde daha da önem kazanmıştır.

KESK'in tarihsel sürecinde odaklandığı önemli sorun alanlarından biri de kadınların kadından olmaktan kaynaklanan insan doğasına aykırı eşitsizliği ve cinsiyet ayrımcı politikalara maruz kalmasıdır. Kadınların özgün sorunlarına yönelik özgün politikaların oluşturulması ve pratiğe geçmesinde önemli adımlar atılmıştır. Daha da önemlisi, kadınların kadından olmaktan kaynaklı sorunlarının varolduğu ve bunlara yönelik politikaların oluşturulması zorunluluğu büyük ölçüde bilinçlere çıkarılmıştır. Bu nedenle KESK Kadın Sekreterliği kurulmuş; gerek 8 Martlar Dünya Kadınlar Günü'nde gerekse 25 Kasım Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü etkinliklerinde KESK önemli bir özne olmuştur. 2000 Yılı Dünya Kadın Yürüyüşü de KESK'in organizasyonu ile Türkiye'de örgütlenmiş, kadınların yoksullaşmasına, şiddete uğramasına karşı uluslararası kadın dayanışmasının önemli örneklerinden biri hayata geçirilmiştir.

5-9 Kasım 2001 tarihlerinde ise KESK ve DİSK, 5 koldan "İşsizliğe, Yoksulluğa, Yolsuzluğa Ve Savaşa Karşı Küresel Eşitlik, Adalet Ve Barış İçin Ankara Yürüyüşü" gerçekleştirmiştir. Yürüyüş, 11 Kasım'da Türk-İş ve Hak-İş'in de katıldığı bir mitingle sona ermiştir.

Yukarıda genel hatlarıyla özetlemiş bulunduğum mücadele tarihi, geleceğe yönelik perspektif oluşturma açısından önemli deneyimlerle doludur. Kamu emekçileri ve KESK'i zor günler beklemektedir. Bir yanda kamunun yeniden yapılandırılmasında kamu emekçilerine yönelik saldırılar, diğer yanda ise yasa ve yasadaki kaynaklı sorunlar bulunmaktadır.

Kamu hizmetlerinin tasfiyesinin sürdüğü bu dönemde kamu emekçilerinin de tasfiyesinin adımları atılmaktadır. Bölge müdürlüklerinin kapatılması, esnek çalışma, personel rejimi reformu, re'sen emeklilik gibi uygulamalar sözkonusudur. Kamuda çok sayıda çalışanın bulunduğu yanlımsamasi yaratılmak istenmektedir. Kamu emekçilerinin iş güvencelerinin tehdit altında olduğu bir gerçektir. Bu da sendikaların varlıklarını doğrudan etkilemektedir. İşte tam da bu noktada çalışanların ortak örgütlenmesi ve ortak çalışanlar yasasının önemi bir kez daha açığa çıkmaktadır. Farklı iş ve sendika yasalarına tabi çalışanların ortak örgütlenmesi önündeki yasal engellerin kaldırılması ve ortak mücadele hattının derinleştirilmesi gerekiyor. Kamu hizmetlerinin tasfiyesinin aynı zamanda kamu yararını ortadan kaldıracığı gerçeğiyle sadece emekçilerin

değil, toplumun örgütlü kesimlerinin bu doğrultuda ortak mücadele yürütmesi zorunlu görünmektedir.

Diğer yandan kamu emekçileri sendikalarının önündeki önemli sorunlardan biri de yasanın getirdiği kimi düzenlemelerdir. Yasa toplu sözleşme ve grev hakkını içermemekte, başta infaz koruma memurları ve askerî işyerlerinde çalışan sivil kamu emekçileri olmak üzere birçok kamu emekçisinin sendika üyeliğini yasaklamakta ve yönetim kurulu üyelerine zorunlu "ücretsiz izin" getirmektedir. Toplu sözleşme ve grev hakkının savunulması ve fiilen hayat bulması için mücadele hattı zorunludur. Yine sendikaları hem maddi hem de örgütsel olarak sıkıntıya sokabilecek profesyonellik dayatmasından çıkış yolları aranmalıdır. Kamu emekçileri sendikal yaşamda bu yasanın özüne uyum değil uyumsuzluk geliştirmeli, önümüzdeki aylarda hükümetle yapılacak TİSK görüşmelerinde yasanın değişmesi talebi ilk madde olmalı ve buraya odaklanılmalıdır.

Diğer yandan önemli bir sorun da özellikle MHP'li bakanlıklarda yaşanan partizanca kadrolaşma ve kamu emekçilerinin T. Kamu-Sen'e üye olması konusunda yapılan baskılardır. T. Kamu-Sen'in devlet eliyle örgütlendirildiği ve MHP'nin açık desteğiyle çoğunluk sendikası yapılmaya çalışıldığı bilinmektedir. T. Kamu-Sen'i oluşturanlar, KESK üyesi sendikalar kurulmaya başladığında, "sendika kurmanın yasak olduğunu" savunuyorlardı. Üstelik gerek onaylanan uluslararası sözleşmeler gerekse Anayasada, böyle bir yasak olmadığı gibi sendikalaşma hakkı uluslararası dayanaklara sahipti. KESK'in büyüyen gücünün karşısına çıkartılan T. Kamu-Sen'i oluşturanlar, "sendikalaşmanın yasak" olduğu gibi

bir bilinç bulandırılması yaratmak ve böylelikle de kamu emekçilerinin örgütlenmesini zayıflatmak niyeti taşımaktaydılar. Ancak sendikaların hızla kurulması ve büyümesiyle birlikte, kendileri de sendikalarını kurmuşlar ve iktidar olanaklarından da yararlanarak örgütlenme çalışmaları yapmaktadırlar. KESK üyesi sendikaların fiili ve meşru mücadele hattında büyümesiyle birlikte T. Kamu-Sen "toplu sözleşme ve grev hakkı içermeyen yasanın" çıkarılması için olağanüstü çaba göstermiştir. Kamu emekçilerinin sendikal hak ve özgürlüklerinin, fiili ve meşru mücadele hattının karşısında sürekli engellemeleri, yasakları ve baskıları savunmuşlardır. Bugün de T. Kamu-Sen'in üye kaydetme işlemleri, işyerlerinde baskı ve tehditlerle yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu baskılara karşı etkili bir faaliyet yürütülmediği takdirde sendikal hak ve özgürlüklere yönelik tahribat büyüyecektir. Diğer yandan yetki sürecinde naylon üyeliklerin de gündeme gelebileceği unutulmamalıdır.

Sonuçta KESK'i ve kamu emekçilerini zor günler beklemektedir. Taleplerin somutlaştırılarak, fiili ve meşru mücadele hattında ısrar edilmesi, yasanın sınır ve yasaklarının aşılması, KESK'in tarihinde gösterdiği mücadele kararlılığını önümüzdeki günlere taşıyabilir. Burada sadece kamu emekçilerinin örgütlenmesi perspektifiyle değil, tüm emekçilerin örgütlenmesi ve ortak mücadele yürütmesi hedefiyle hareket edilmelidir. Bugüne kadar yarattığımız değerlerin korunması ve geliştirilmesi yönelimiyle hareket edildiğinde, sermaye ve devletten bağımsızlık, fiili ve meşru mücadele, sendika içi demokrasi gözardı edilmediğinde, KESK'in ve işçi sınıfının önemli kazanımlara imza atacağına inanıyorum.